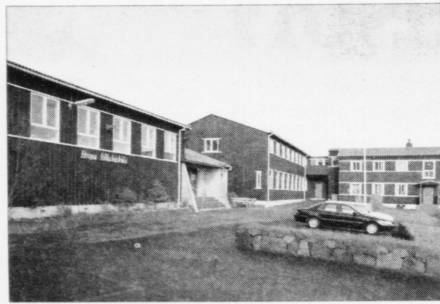

Listafólk við gávum

- Antin hevur tú listagávur ella ikki. Men tú kanst eisini hava gávurnar, og einki gera við tær. Og so steðgar tú upp. Tú mást arbeiða fyrri at styrkja gávurnar. Øll kunnu læra at tekna á ymiskum støðum. Tú kanst læra at tekna tað tekniska, men um tú ikki hevur gávurnar, fært tú aldri ta brennandi kensluna fram, sigur Rannvá Kunoy, listakvinna í Fjøluni nr. 4 1999.

Háskúlin 100 ár

Mánadagin í aðru viku, 1. nov., eru 100 ár liðin, síðani Háskúlin varð settur á stovn. Hann byrjaði virksemi sitt norðuri í Klaksvík í 1899, og fór síðani í Føgrulið á Bórðoyinni. Fyrst í öldini fór hann til Havnar, har hann hevur verið síðani.

Ymiskt verður fyrriskipað í hesum sambandi, eitt nú skipa Klaksvíkar kommunu og Norðoya Forminnissavni fyrri tveimum háskúlaákvöldum 29. og 30. okt. Áltanin er eitt nú at hava eina framsýning, ið lýsir fyrstu tíðina hjá háskúlanum.

Góð ráð til pápar

Nýggj dansk bók er komin á marknaðin, sum eitur 10 ráð til nybakte fædre. Undirheitið er: Sædan fær du hurtigt kontakt til dine børn. Tað er Tore Wangelier, ið hevur skrivað. Hann eigur tvey børn, og endamálið hjá honum við at skriva hesa bókina er skjótast gjørligt at yvirhála mammuna, tað ið tað ræður um tætt samband við barnið.

Høvundurin hevur bert verið pápi í trý ár, men frá arbeiði sínum sum leiðari hevur hann evnið til at seta royndirnar í bás. Í bókini kókað niður til tiggju ráð.

Frálík handbók í heimi og skúla

Føroya Skúlabókagrunnur og Bókadeild Føroya Lærarafelags hava í felag givið út alfrøðina Heimsins lond. Talan er um eina bók hjá forlagnum Dorling Kindersley í føroyskari týðing. Magni Joensen hevur týtt bókina úr enskum. Eitt lið av landfrøðingum hevur skrivað og lagt bókina til rættis, sum hevur upprunaheitið Geography of the World. Henda litfagra bókina er framúr góður leiðvisari í øllum frælsrum londum og heimsþórtum í dagsins umskiftiliga heimi. Tú ognar tær skjótt og lætt, týðningarmiklar upplýsingar um m.a. fólkatal, mál, átrúnað, stýri og gjaldoyra.

Chopin 150 ár

Seinasta sunnudag vóru 150 ár liðin, síðani tónaskaldið Frédéric Chopin andaðist. Chopin var bert átta ára gamal, tá ið hann fyrstu ferð sat við klaverið til eina almenna konsert. Hetta ljóðfóridið helt hann seg til bæði sum tónaskald og tónleikari. Um klaverið flokkaðust ungur, vakrar og ríkar kvinnur fyrri at fáa frálæru, og okkurt annað við. Aðrenn Chopin fór úr Pólandi til París í útlegd, trúlovaði hann seg við 20 ára gomlu Constantina Gladkowska. Tey sóu aldri hvørt annað aftur. Í París fekk Chopin sær aðra kvinnu, nevniliga Delfina Potocka, sum var songkvinnu og greivinna. Nærum samstundis trúlovaði hann seg í loyndum við ungu Maria Wodzinska í Týsklandi. Men pápi hennara loyvið ikki sambandinum, so árið eftir knýtti hann seg enn tættari við George Sand. Hetta kenda sambandið, sum hevði avgerandi týðning fyrri tónleikin og lívið hjá Chopin, vardi í tiggju ár. Tvær kvinnur afturat royndu at forføra Chopin, sum alt lívið fann íblástur til tónleikur frá kvinnum.

Subject: Teldubráv
Date: Fri 22. okt. 1999
To: post@sosialurin.fo
From: info@nordinst.aland.fi
Reply to: info@nordinst.aland.fi

**TELDU-
POSTURIN**

Fullveldið: Nei takk!

Soleiðis sögdu álandsku veljarnir, nú teir valdu nýtt løgting her á oyggjunum seinasta sunnudag. Bóðskapurin var greiður: Tey fáu sum hava torað at nevnt møguleikan fyrri fullveldi ruku út úr tinginum, meðan Liberali Flokkurin, ið harðastur hevur afturvíst tankanum um álandskt fullveldi, gjørdist størsti flokkur og fer helst at mynda komandi landsstýrið.

Ikki tí, spurningurin um álandskt fullveldi hevur ikki verið tikin upp á tungu undir valstríðnum. Tað sindrið av kjaki, sum hevur verið um málið fór fram fyrri fleiri mánaðum síðani. Men tankin er enn so fremmandur fyrri flestu álandingum, at teir fáu politikkarar, sum tóliga í vár úttalaðu seg til frama fyrri álandskum fullveldi, týkjust at hava skatt stítt trívörði so dyggiliga, at tað merktist nú á valinum næstan eitt ár seinni.

Gongdin í fullveldismálinum í Føroyum á annars eina tíð út til at skula geva íblástur til eitt nýtt tjak um ríkisrættarliga víður-skiftini millum Áland og Finland. (Viðurskiftini landanna millum vera í dag skipað eftir eini sjálvstýrislóg, sum kann minna eitt sindur um okkara heimastýrisskipan, men við munandi meira avmarkaðum heimildum enn Føroyar hava.)

Tað var ein søgulig hending í álandskum politikki seinasta heyst, tá nakrir politikkarar úr teimum trimum borgaraligu flokkunum, sum mynda álandska landsstýrið (Landskapsstyrelsen) alment sögdu seg ganga inn fyrri tankanum um álandskt full-

veldi, sum eitt mál, ið álandingar eiga at seta sær fyrri framtíðina. Hetta var fyrstu ferð, at tankin um álandskt fullveldi varð reistur av „seriøsum politikarum“, sum tikið var til. Aður hevði tankin bert undirtøku í einum evarska lítlu bóli á ytsta høgaveinginum.

Men seriøsiteturin og politiska tyngdin hjá teimum nýggju fullveldismonnum (tí higartil eru tað bara menn) hevur ikki rinið við álandingarnar. Teir eru enn ikki til reiðar at taka spurningin upp til viðgerðar. Og heldur ikki eydnaðist fullveldispolitikarunum at fáa flokkar sínar við sær. Allir politiskir flokkar hava víst fullveldistankanum aftur og vilja halda fast við sambandið við Finnland og menna verðandi sjálvstýrisskipan.

At fullveldiskjakið á Álandi skuldi líða hesa lagnu var ikki óvænnað. Tí hóast Føroyar og Áland á mangan hátt eru lík samfelag, so eru politiska mentanin og víður-skiftini sera ymisk.

Fyrri álandingar er spurningurin um broytingar í ríkisviðurskiftinum fyrst og fremst ein spurningur um pengar. Á Álandi vera pengar mettir sera høgt; alt verður mettt og vígað í pengum: Ognir, fólk, mannavirði, mentan, hugsjónir. Og tjóðskaparligt frælsi stendur ikki í høgum kursi fyrri tíðina. Og her á Álandi er tað kortini ikki nokkur miljøardintøka frá Finlandi, ið stendur upp á spæl. Tvørturímóti. Álandingar gjalda meira í skattum og avgjöldum til finska statin enn teir fáa aftur í blokki og veitingum.

Men bara hugsanin um hægri almennar útreiðslur og størri og dýrari umsiting er nóg mikið at fáa flestu álandingar at venda tankanum um fullveldi bakið, aðrenn hann av álvara er tonktur hart.

Einn onnur orsök til at fullveldishugsjónin er álandingum so fjar, eru politisku viðurskiftini við Finland, sum gera, at ein stórtur partur av politisku orkunni fer til at verja tað litla sjálvstýri, ið Áland hevur, og tey rættindi, ið eru vunnin.

Álandska sjálvstýrisskipanin er, og hevur altíð verið, undir stóðugum politiskum og umsitngarligum trústi úr Finlandi. Skipanin kom í lag eftir fyrri heimsbardaga og bleiv álögð Finlandi gjøgnum altjóða avtalur sum treyt fyrri, at Áland kom undir finska yvirveld. Hetta hevur tryggjað, at Finland ikki einstundugt hevur kunnað broytt sjálvstýrisslógina, sum millum annað tryggjar, at bert svenskt er alment mál á Álandi, og at bert álandingar kunnu keppa jørd og reka vinnuvirksemi her.

Men samstundis hevur undirtøkan fyrri skipanini í Finlandi ongantíð verið heil hugað. Finska stjórnin letur treyðugt álandingum størri heimildir. Hetta seinasta árið hevur stjórnin m.a. víst aftur einum ynski frá einum samdum álandskum løgtingi um yvirtøku av partafelagsskattningini. Javnan eru røddir frammi í finska ríkisdegnum um at avtaka serrættindi álandinga. Og tann sera miðsavnada meginumsitingin í Helsingfors roynir stóðugt umsitngarvegin at hála inn aftur tað vald, ið annars politiskt er latið

álandingum. Innlimanin í ES hevur t.d. víst seg at skapa ein „valdsleka“ frá sjálvstýrissmyndugleikunum til ríkismyndugleikarnar. ES góðtekur bert ein stjórnarmyndugleika í hvørjum limalandi, og tað hevur ført við sær, at stjórnarmyndugleikarnir í Helsingfors hava lagt seg á umsitngina av øllum økjum, ið eru umfatað av ES-lóggávu, eisini har hesi av røttum eru yvirtikin av álandska sjálvstýrinum.

Undir hesum umstøðum bera álandskir politikkarar ótta fyrri, at eitt tjak um fullveldi fer at flyta fokus ov nógv frá teimum átroðkandi málum, ið eru at loysa her og nú í viðurskiftinum við Finland. Samstundis sum tað gerst munandi torførari yvirhøvur at fáa nakrar loysnir, eftirsum einhvør umrøða av álandskum fullveldi týkist at økja um politiska mótviljan mótgvegis álandskum áhugamálum í Helsingfors. Øll politisk umrøða av sjálvstýrisviðurskiftum ber tí dóm av einum sterktum politiskum sjálvsensuri. Eitt slag av „álandisering“, ið minnir ikki sørt um tað „finlandisering“, ið eyðkendu varlugu politisku kós Finlandis mótgvegis Sovjetsamveldinum undir kalda krígunum.

Tá starvstíð mín her á Álandi er av um halvt annað ár flyta familja mín og eg heim aftur til einar Føroyar, ið kanska og vónandi hava tikið við fullveldinum. Men undir øllum umstøðum verður tað til eitt land, ið politiskt er munandi frælsari enn tað, sum eg í løtuni búgvi í.

Mikkjal Helmsdal, Áland